

поліпшення спілкування і міжособистісних відносин співробітників; на другому рівні спостерігається активна участь всього колективу в підвищенні якості освіти в даній освітній установі; на третьому рівні колектив розглядається як партнер в управлінні освітнім закладом.

Висновки... Таким чином до управлінських інноваційних технологій відносяться сучасні економічні, психологічні, діагностичні, інформаційні технології, що створюють умови для здійснення управлінських інноваційних технологій. Керівник загальноосвітнього навчального закладу повинен бути творчою особистістю, орієнтованою на управлінську діяльність, професійно обізнаний з основними навчально-виховними теоріями. Для цього керівник загальноосвітнього навчального закладу повинен бути творчою особистістю, мотивованою на управлінську діяльність, професійно обізнаний з основними навчально-виховними теоріями, зокрема інноваційної педагогіки та освітнього менеджменту.

Література

1. Виханский О. С, Наумов А. И. Менеджмент. – М.: Гардарики, 1998. – 528 с.
2. Шишов С. Е., Кальней В. А. Мониторинг качества образования в школе. – М.: Российское педагогическое агентство, 1998. – 354 с.

Анотація

Пропонована стаття присвячена проблемі формування сприятливого іміджу освітньої установи згідно вимог соціуму.

Аннотация

Предложенная статья посвящена проблеме формирования доброжелательного имиджа образовательного учреждения согласно требованиям социума.

Подано до редакції 16.10.2008 р.

Рекомендовано до друку канд. пед. наук, проф. Якименко С.І.

□ 2008

Проворова Є.М.

ВОЛОДІННЯ ЗАСОБАМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасні тенденції гуманізації змісту освіти, методів і форм педагогічного процесу, орієнтація на вияв індивідуальності кожного учня ставлять високі вимоги до особистості вчителя музики. Саме тому, навчання майбутніх педагогів в системі вищої музично-педагогічної освіти повинно спрямовуватися не лише на засвоєння необхідних знань, умінь і навичок, а й на формування відповідних компетенцій. Розкриття сутності та структури комунікативної компетентності вчителя музики потребує виокремлення та систематизації засобів педагогічної комунікації, якими повинен володіти вчитель музики для досягнення якомога кращих результатів у музично-естетичному навчанні та вихованні учнів. Визначення та узагальнення засобів педагогічної комунікації вчителя музики вимагає, передусім, з'ясування специфіки уроку музики, яка зумовлена поєднанням різноманітних видів діяльності в процесі музично-естетичного навчання і виховання школярів: слухання музики, її виконання (спів, музикування, рухи), творчі завдання, теоретичне вивчення основ музичної грамоти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Проблема комунікативної компетентності особистості дістала досить широке висвітлення у науковій літературі (О.І. Балим, В.Н. Введенський, Н.П. Волкова, Ю.М. Ємельянов, Н.В. Кузьміна, Л.О. Савенкова, Ф.І. Шарков, В.А. Якунін та ін.). Значення комунікативної компетентності вчителя музики знайшли відображення в дослідженнях з музичної педагогіки та психології, зокрема в працях Е.Б. Абдулліна, О.А. Апраксіної, Л.Г. Арчажникової, Г.М. Падалки, В.І. Петрушина, О.Я. Ростовського, О.П. Рудницької, Г.М. Ципіна.

Високо оцінюючи наукове і практичне значення досліджень з проблеми комунікативної компетентності особистості, ми змушені констатувати, що на сьогоднішній день ряд її аспектів не знайшли ще належного розв'язання. Зокрема, це питання формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя музики, оволодіння ним відповідними засобами педагогічної комунікації.

Формулювання цілей статті... Мета даної роботи полягає у визначенні та науковому обґрунтуванні засобів педагогічної комунікації як складової комунікативної компетентності майбутнього вчителя музики.

Виклад основного матеріалу дослідження... Педагогічна комунікація є сукупністю педагогічних ситуацій, тобто окремих і водночас взаємопов'язаних фрагментів педагогічної діяльності, кожен з яких містить у собі всі її ознаки: наявність певних суперечностей між реальним станом вихованості, навчальними можливостями учнів і метою, для якої організовують дії дітей; завдання, які слід розв'язати на шляху до мети; засоби, за допомогою яких учитель впливає на дітей. Однією з передумов досягнення вчителем музики комунікативної мети, яка полягає в забезпеченні ефективності комунікативних процесів у музично-естетичному вихованні та навчанні учнів, є досконале володіння засобами комунікації.

Під засобом комунікації ми розуміємо спосіб, прийом, захід, що дає можливість вчителю досягти комунікативну мету. У педагогічній комунікації для досягнення різноманітних цілей використовується велика кількість

комунікативних засобів – слова, словосполучення, різні особливості голосу, зокрема висота, гучність, тон; жести, поза, рухи тіла, міміка, малюнки, символи та образ (сценічний, кінематографічний, художній, музичний, літературний). В певних ситуаціях засобом передачі інформації виступає одяг та предмети побуту.

На уроці музики педагогічна комунікація здійснюється за допомогою вербальних (пояснення, коментування, навідні питання, порівняння тощо), невербальних (пластичні рухи, жести, міміка, паузи тощо) і музично-виконавських (спільне музикування, наспівування, пластичне інтонування тощо) засобів комунікації.

Слід зазначити, що вербальні та візуальні канали в житті сучасної дитини, які є основними каналами сприйняття, часто перевантажені. Для вчителя музики найбільш характерною є опора на вербальні засоби, які є найбільш доступними та розробленими в технології навчання як засоби передачі інформації. Рух та пластичні засоби мови, різні комунікативні взаємодії лишаються недостатньо задіяними у музично-естетичному навчанні резервами підвищення активності учнів та результативності навчального процесу в цілому.

Універсальним знаряддям міжособистісної взаємодії є вербальна комунікація. Вербальні засоби комунікації утворюють знакову систему, найменшою предметно-значущою одиницею якої є слово (вислів), поєднане з іншими словами за правилами цієї знакової системи.

У педагогічному процесі мовлення вчителя музики застосовується для повідомлення знань (музично-теоретичних, музично-історичних), формування музичних навичок (які є необхідною технічною базою для музично-виконавської діяльності) та умінь (що притаманні конкретній музичній діяльності), спонукання до безпосередніх дій (навіювання, переконання), вироблення мотивів, потреб, установок, цінностей, орієнтацій, впливу на емоційну сферу школярів тощо.

Для того щоб мовлення вчителя музики сприяло успішному виконанню педагогічних завдань, воно повинно відповідати певним вимогам, тобто мати необхідні комунікативні якості – бути правильним та виразним. Так, правильність мовлення педагога забезпечується його нормативністю, тобто відповідністю нормам сучасної літературної мови – граматичним, орфоепічним, акцентологічним, точністю слововживання; виразність мовлення досягається його образністю, емоційністю та яскравістю.

Ефективність комунікації вчителя музики також залежить від розуміння ним особливостей усного мовлення, яке є дещо спрощеним щодо добору лексики і дотримання граматичних норм та виявляється у використанні багатьох усталених конструкцій і зворотів, які закріплені за певними ситуаціями і сприяють конкретизації думки [4, с. 118].

Різновидами усного мовлення вчителя є:

а) монолог (монологічне мовлення) – тривале, одностороннє говоріння, не розраховане на негайну словесну реакцію у відповідь; акт тривалого і цілеспрямованого впливу на слухачів;

б) діалог (діалогічне мовлення) – мовлення безпосередньо протиставлених один одному мовців, ланцюг словесних взаємодій.

За способом викладу змісту монолог поділяють на: розповідь – усне словесне повідомлення про події, факти, осіб тощо; опис – словесне зображення предмета, особи, стану; міркування – доведення, пояснення причин події, факту.

Діалогічне мовлення (усно-розмовний тип педагогічного мовлення кількох осіб) є результатом взаємного процесу, послідовності відносно коротких висловлювань. Для реалізації комунікативного завдання і результативного наслідку вчитель має враховувати в ньому реакцію (репліки) співрозмовника, які мають відповідне семантичне навантаження.

Розглядаючи особливості усного мовлення вчителя музики, слід зазначити, що слово про музику повинно бути ніби продовженням самої музики, тому його необхідно забарвлювати в ті тони та барви, які притаманні емоційно-образному змісту музичного матеріалу. Мовлення педагога в ситуації комунікації повинно підкреслювати особливості змісту музики, вести учня шляхом активно-творчої, духовно-особистісної взаємодії [7, с. 22].

Ми погоджуємося з дослідниками (Н.Ю. Бутенко, Н.П. Волкова, Г.Г. Почепцов), що за допомогою слів передається в основному інформація, а за допомогою невербальних засобів – різне ставлення до цієї інформації, іноді вони можуть замінювати навіть й слова. До засобів невербальної комунікації належать:

1. Мова тіла:

а) статична експресія – фізіономіка (експресія обличчя і фігури будовою тіла); арт-ефекти (прикраси, манера одягатися, зачіска, косметика); запахи (природні, штучні);

б) динамічна експресія – текесика (дотики, потиски рук, поплескування); просодика (тембр, висота, гучність, темп мовлення, особливості наголошування, акцент голосу); екстралінгвістика (паузи, покашлювання, сміх, позіхання, плач); кінесика (комунікативно значущі рухи: міміка, жести, пантоміміка, постава, хода; контакт очей: спрямованість, частота контакту, тривалість); авербальні дії (дії з предметами, тілесні рухи – почісування, потирання рук).

2. Міжособистісний простір: дистанція; взаємне розміщення під час спілкування.

3. Часові характеристики: тривалість спілкування; пунктуальність партнерів; своєчасність дій [4, с. 151].

Так, міміка є мистецтвом виражати власні думки, почуття, настрої, стани рухом м'язів обличчя. Нерідко вираз обличчя й погляд педагога справляють на учнів сильніший вплив, ніж слова. Крім того, жести й міміка, підвищуючи емоційну значущість інформації, сприяють кращому її засвоєнню.

Учні "читають" обличчя педагога, вгадуючи його ставлення, настрої, тому обличчя повинно не тільки виражати, а й приховувати почуття. Обличчя й жести педагога повинні демонструвати лише те, що безпосередньо стосується музично-педагогічного процесу, сприяє розв'язанню навчально-виховних завдань.

Оскільки, найбільш виразні на обличчі людини очі, то для вчителя дуже важливо вміти правильно використовувати саме силу погляду, який дозволяє створювати візуальний контакт. Для педагога-музиканта міміка є особливо важливим засобом педагогічної комунікації, так як більшість художньо-комунікативних задач передбачає, перед усім, невербальні способи вирішення. Адже, на уроці музики погляд вчителя, рухи його обличчя "спрацьовують" вірніше, ніж тривала бесіда або певні практичні дії.

Характерна для педагога постава та типові пози є одним із компонентів його зовнішнього вигляду, що також впливають на характер враження, яке про нього складається в учнів в процесі педагогічної взаємодії. Так, постава надає фігурі загальний вигляд та залежить від звичного положення корпусу та голови.

Включення жестів у контекст мовлення в процесі педагогічного спілкування пов'язано з більшою наочністю та виразністю, його однозначністю або ж простотою та практичною доцільністю. Для вчителя музики джерелом рухів тіла (пантоміміки) повинен виступати сам музичний твір, його художня архітектура. Таким чином, жести, що є знаками, які візуально сприймаються, можуть додатково ілюструвати розповідь педагога, а саме:

- повторювати, дублювати значення слів, підвищуючи тим самим надійність повідомлення;
- актуалізувати, виділяти головне на тлі другорядного;
- доповнювати зміст повідомлення педагога;
- вносити корективи до складного, уточнювати репліку;
- знімати мовленнєву невизначеність.

Вибір вчителем музики жести в рамках педагогічного процесу може бути зумовлений: метою спілкування; особливостями об'єктивної ситуації, в якій здійснюється комунікація (місце, просторові характеристики, наявність відволікаючих подразників тощо); індивідуальністю педагога, його станом; нюансами міжособистісних відношень між педагогом та учнем; змістом і структурою конкретного заняття.

Голос також є одним із компонентів постаті та впливає на враження, яке справляє людина на оточуючих. Адже, інтонуючи свій голос, вчитель музики виокремлює головну інформацію, смисловий центр повідомлення, активізує увагу учнів або розслабляє її, демонструє зацікавленість або байдужість. Голоси людей розрізняються за висотою, тембром, манерою вимови та є досить тонким інструментом вираження стану та інших особливостей їх власників. Тим не менш, голос, через складність його аналізу, в педагогічній психології досліджується поки що недостатньо, а вивчається головним чином мова. В той же час, голосу кожної людини притаманні певний ритм, уривчастість або плавність вимови, характерність інтонацій, більша або менша музичність. Саме ці якості впливають на враження, яке складає педагог на учнів [2, с. 107].

Екстралінгвістичними (позамовними) засобами педагогічної комунікації є паузи, покашлювання, сміх, позіхання, плач. Так, пауза може упорядкувати вислів, допомогти педагогу привернути увагу до найважливішої інформації. Доцільне, на думку Н.П. Волкової, використання логічних (дають обдумати наступну фразу) та організаційних (допомагають зосередитися, перейти від одного етапу спілкування до іншого, стимулюють мимовільну увагу) пауз [4].

Також майбутній вчитель музики повинен майстерно володіти професійно-спрямованою писемною комунікацією, реалізуючи її у різних формах: звіти, службові листи, доповідні та пояснювальні записки, автобіографія, резюме, нотатки тощо. У сучасних умовах актуальність писемної комунікації збільшується через необхідність оволодіння вчителем комп'ютерними технологіями з метою встановлення різноманітних комунікативних зв'язків. Так, вступаючи в діалог з людиною за допомогою електронної пошти в асинхронному ("off-line") або синхронному ("on-line") режимі, беручи участь у різноманітних тематичних телеконференціях, вчитель своєю писемною комунікацією демонструє власний рівень знань, культуру, розкриває свій духовний світ.

Окремо слід наголосити на важливості оволодіння майбутнім вчителем музики комп'ютерними засобами комунікації. Так, в умовах інформаційного суспільства актуальним стає вміння орієнтуватися в постійно зростаючому об'ємі інформації, адже, електронні мережі, долаючи будь-які мовні та культурні кордони, дають змогу отримувати нову, необхідну інформацію.

Комп'ютерна комунікація дає змогу вчителям та учням послуговуватися комп'ютером як універсальним засобом оброблення й передавання інформації. Вона відкриває доступ до необмежених масивів інформації, що зберігається у централізованих банках даних, забезпечує використання педагогом у навчальному процесі всього масиву знань, доступних інформаційному суспільству.

Для повноцінної професійно-педагогічної комунікації майбутній вчитель музики повинен уміти використовувати інформаційні ресурси комп'ютерних технологій (діалог "людина-комп'ютер"), працювати з різними

видами, носіями, електронними банками інформації; здійснювати відбір необхідних даних із різних джерел інформації; працювати з текстовими файлами; використовувати інформаційні ресурси мережі Internet та локальної мережі для організації навчального процесу тощо.

Розглядаючи основні засоби педагогічної комунікації слід зазначити, що в сучасному суспільстві виник такий різновид комунікації як іміджевий, оскільки саме імідж представляє собою найбільш ефективний комунікативний засіб, що реалізується в умовах дефіциту інформації, відсутності часу та навіть неухватності співбесідника. Г. Почепцов підкреслює, що якщо ми подивимося на ступінь впливу факторів, що впливають на прийняття рішення відносно людини в перші десять секунд, то ті аспекти, що здаються нам найбільш важливими за змістом просто не встигають включитися у дію: зміст – 7%, голос – 38%, зовнішність 55% [6, 116].

На нашу думку, зовнішній вигляд вчителя музики має бути естетично виразний, а це означає, що є неприпустимим як недбале ставлення до власної зовнішності, так і надмірна увага до неї. Головна вимога до одягу вчителя – скромність та елегантність. Так, химерна зачіска, незвичний фасон плаття та часті зміни кольору волосся відвертають увагу учнів. В той же час, вчитель повинен стежити за модою, оскільки його вигляд повинен викликати позитивне ставлення учнів, хоча першим приносить моду в школу й привертати увагу не варто.

Крім того, естетична виразність виявляється й в привітності та доброзичливості обличчя, у зібраності, стриманості рухів, у скупому виправданому жесті, у поставі й ході. У рухах, жестах, погляді учні повинні відчувати стриману силу, цілковиту впевненість у собі та доброзичливе ставлення. Тому, на нашу думку, робота над власним іміджем є для майбутнього вчителя музики не що інше, як один із аспектів формування власної комунікативної компетентності, що полягає у створенні позитивного враження про себе, яке має конкретні цілі й завдання.

Отже, ґрунтуючись на визначенні Н. Бутенко сутності іміджу вчителя, ми визначаємо імідж вчителя музики як спрямоване формування враження про себе, спеціальним способом організоване та структуроване в контексті "Я", що має відсилання до більш загальної, престижної категорії людей. Центральною частиною іміджу є обдуманий зовнішній вигляд, який повинен сигналізувати про професійно-ціннісні властивості вчителя музики, бути естетично виразним та сприяти формуванню репутації.

Отже, художньо-педагогічна комунікація на уроці музики здійснюється за допомогою вербальних (пояснення, коментування, навідні запитання, порівняння тощо), невербальних (пластичні рухи, жести, міміка, паузи тощо) і музично-виконавських (спільне музикування, наспівування, пластичне інтонування тощо) засобів спілкування.

Як приклад використання засобів комунікації на уроці музики розглянемо підготовку учнів до слухання музики, яка полягає у створенні сприятливої атмосфери у класі, що є необхідною для наступного уважного та зацікавленого слухання ними музичного твору. Створення такої атмосфери, на думку Е.Б. Абдулліна [1], сприяє:

- повна пауза, яку робить вчитель музики після закінчення попереднього фрагменту уроку;
- зміна тону в мовленні, відповідно до характеру твору, що буде звучати;
- вступне слово вчителя, яке повинно зацікавити учнів процесом слухання музики та, в той же час, бути не настільки тривалим та захоплюючим, щоб попередня розповідь здалася учням більш цікавою, ніж саме слухання музики; формулювання запитання, яке вимагає уваги протягом всього звучання твору.

Одним із дієвих засобів педагогічної комунікації, що сприяє активізації уваги учнів, є прийом "зіткнення контрастів". При цьому мають на увазі: контрастні співставлення музичних творів за настроєм, жанрами тощо; контрастні твори в межах одного жанру; контрасти в поданні матеріалу [1, с. 27].

Також до специфічних засобів педагогічної комунікації вчителя музики належить метод демонстрації музичного твору чи його фрагментів, метод "показу" музичного твору. Саме від виразності виконавської інтерпретації педагога залежить характер музичного сприймання учнів, їх музичні враження та естетичний розвиток [5, с. 4]. Адже не можливо захопити дітей музикою виключно за допомогою слів. Необхідно, щоб вчитель був спроможний власним виконанням підтвердити свої висловлювання про музику, власне емоційне ставлення до неї. Важливо, щоб виразна інтерпретація стала міцною основою, фундаментом художнього спілкування між вчителем і школярами.

Висновки... Отже, для досягнення результативності музично-естетичного навчання та виховання школярів майбутній вчитель музики повинен не лише оволодіти всіма засобами педагогічної комунікації, а й навчитися доцільно використовувати кожний засіб у відповідності до конкретної музично-комунікативної ситуації. Крім того, засоби педагогічної комунікації передбачають володіння майбутнім вчителем музики багатьма комунікативними уміньми, знаннями, здібностями. Володіння даними засобами педагогічної комунікації, як однією зі складових комунікативної компетентності вчителя музики, сприяє досягненню ефективності комунікативних процесів у навчанні та забезпечує досягнення цілей та завдань музично-естетичного виховання учнів загальноосвітньої школи на засадах особистісно-орієнтованої педагогіки.

Література

1. Абдуллин Э.Б. Теория и практика музыкального обучения в общеобразовательной школе.: Пособ. для уч. – М.: Просвещение, 1983. – 112 с.
2. Бодалев А.А. Личность и общение: Избранные труды. – М.: Педагогика, 1983. – 272 с.
3. Бутенко Н.Ю. Комунікативна майстерність викладача: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2005. – 336 с.

4. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навчальний посібник. – К.: Академія, 2006. – 256 с.
5. Падалка Г.М. Художньо-педагогічна інтерпретація в структурі професійної підготовки музиканта-педагога // Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. – К.: НПУ, 2004. – Вип.5. – С. 3-11.
6. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации. – М.: „Рефл-бук”, К.: „Ваклер”. – 2003. – 656 с.
7. Психология музыкальной деятельности: Теория и практика: Учебное пособие /Д.К. Кирпарская, Н.И. Киященко, К.В. Тарасова и др. / Под ред. Г.М. Цыпина. – М.: Академия, 2003. – 368 с.
8. Рудницька О.П. Сприйняття музики і педагогічна культура вчителя. – К.: КДПІ, 1992. – 95 с.

Анотація

В статті на основі аналізу наукової та психолого-педагогічної літератури розкриті особливості засобів педагогічної комунікації вчителя музики, як складової його комунікативної компетентності. Особлива увага приділена спеціальним (музичним) засобам педагогічної комунікації.

Аннотация

В статье на основе анализа научной и психолого-педагогической литературы раскрыты особенности средств педагогической коммуникации учителя музыки как составляющей его коммуникативной компетентности. Особое внимание уделено специальным (музыкальным) средствам педагогической коммуникации.

Подано до редакції 16.10.2008 р.

□ 2008

Садовець О.В.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ УЧИТЕЛІВ У СУЧАСНІЙ ОСВІТНІЙ ПОЛІТИЦІ

(аналіз іноземних джерел)

Постановка проблеми у загальному вигляді... На сучасному етапі розвитку суспільства все більші вимоги ставляться до професійної освіти, яка покликана випереджати інші сфери суспільного життя людини і бути чинником її розвитку. У сучасних умовах професійна освіта не просто має виконувати соціальне замовлення суспільства, тобто здійснювати підготовку висококваліфікованих фахівців. Вона має базуватися на ідеології розвитку та саморозвитку, а не лише відтворювати функціонуючу, сталу систему знань.

Тому наразі ведеться пошук шляхів підвищення професіоналізму та адекватного професійного розвитку учителя в умовах сучасної освітньої політики.

Для відповідності поставленим суспільством вимогам вчитель має змінити погляд на суть педагогічної освіти, основою якої повинні стати не передача знань, не формування умінь і навичок, а професійний розвиток [2, с.7]. Саме тому на початку ХХІ століття особлива увага освітян, науковців та політиків у галузі освіти прикута до проблеми професійного розвитку учителів, від якого безпосередньо залежить поліпшення педагогічної діяльності.

Вивчаючи проблему професійного розвитку, перш за все важливо визначити зміст даного поняття, його трактування вітчизняними та іноземними вченими, основні характеристики та атрибути, а також визначити стан дослідженості проблеми в освітній літературі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Існуюча джерельна база з проблеми професійного розвитку учителя представлена багатьма вітчизняними педагогами та вченими, які розглядають різні аспекти даної проблеми. Так, серйозна робота з досліджуваного питання ведеться під керівництвом В.О.Сластьоніна, який досліджує теоретико-методологічні, психолого-педагогічні та організаційно-змістові основи неперервного професійного розвитку. Висвітлюються й такі проблеми як підходи до моделювання професійного розвитку й становлення особистості та діяльності (О.С.Анісімов, О.К.Болотова, А.О.Деркач, Е.Ф.Зеєр, С.Д.Максименко, Л.Е.Орбан-Лембрик, Н.І.Пов'якель, О.О.Реан, В.А.Семиченко та інші), мотивація та стимулювання професійного розвитку, зокрема у працях Н.В.Немової.

Проте для повного висвітлення проблеми професійного розвитку необхідно здійснити аналіз двох його аспектів: особистісного та діяльнісного. Ряд дослідників, таких як Б.Г.Ананьєв, Є.В.Андрієнко, Л.І.Анциферова, Б.С.Братусь, А.К.Маркова, Л.М.Мітіна, Н.В.Кузьміна, Л.В.Туріщева, О.О.Волкова, Ю.Н.Кулюткін, М.І.Міронова, В.О.Сластьонін, В.Д.Шадріков та ін. розглядають переважно особистісні аспекти професійного розвитку. Діяльнісні аспекти лише певною мірою висвітлені у працях В.В.Давидова, О.К.Дусавіцького, Т.М.Губанової, Н.В.Кузьміної, К.М.Левітана, А.К.Маркової, В.В.Репкіна, Н.В.Репкіної та ін.

Зважаючи на таку ситуацію, доречним є звернення до іноземної наукової літератури даної тематики з метою висвітлення саме діяльнісного аспекту професійного розвитку, який би розкривав його як процес опанування професійної діяльності, значущої для суб'єкта [1, с.31].

Іноземна джерельна база стосовно досліджуваної проблеми є досить багатою і представлена такими вченими як М.Фуллан (M.Fullan), Т.Гаскей (T.Guskey), А.Ліберман (A.Lieberman), Л.Міллер (L.Miller), Л.Дарлінг-Хамонд (L.Darling-Hammond), Дж.Літтл (J.Little), Т.Гансер (T.Ganser), Д.Коллінс (D.Collins), Е.Віллегас-Раймерс (E.Villegas-Reimers) та ін.